

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 24/2001 vp

**Hallituksen esitys suostumuksen antamisesta
toimenpiteille, joiden seurauksena voidaan luopua
valtion omistuksesta Kemira Oyj:ssä**

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 2 päivänä lokakuuta 2001 lähettäessään hallituksen esityksen suostumuksen antamiseksi toimenpiteille, joiden seurauksena voidaan luopua valtion omistuksesta Kemira Oyj:ssä (HE 146/2001 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi talousvaliokuntaan samalla määrännyt, että maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- johtaja Markku Tapio, kauppa- ja teollisuusministeriö
- osastopäällikkö Ilkka Ruska, maa- ja metsätalousministeriö

- apulaisjohtaja Hannes Kulmala, Huoltovarmuuskeskus
- toimitusjohtaja Heikki Sirviö ja johtaja Olavi Määttä, Kemira Agro Oy
- pääjohtaja Tauno Pihlava ja tutkimuskeskuksen operatiivinen päällikkö Antti Vuori, Kemira Oyj
- toimitusjohtaja Jussi Pietilä, Suomen Yrittäjien maatalous Oy
- liittosihteeri Sulo Korhonen, Kemian liitto
- johtaja Juha Ruippo, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry
- toiminnanjohtaja Tage Ginström, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund
- agronomi Toivo T. Pohjala
- johtava konsultti Matti Virkki.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— Viljavuuspalvelu Oy.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta antaisi suostumuksensa toimenpiteille, joiden seurauksena valtio luopuu kokonaan nykyisestä 56,2 %:n suuruudesta omistuksestaan Kemira Oyj:ssä ja saa 34,0 %:n suuruuden omistuosuuden muodostettavasta pohjoismaisesta kemian-teollisuuskonsernista.

Järjestelyllä luodaan maailmanlaajuinen erikoiskemian yritys. Uudella konsernilla on erittäin kattava erikoiskemikaalien tuotevalikoima ja globaali myynti- ja jakeluverkosto.

Tarkoitus on, että eduskuntavaltuuksien saamisen jälkeen allekirjoitetaan järjestelyn edellyttämät sopimukset. Kilpailuviranomaisten hyväksynnän jälkeen toteutetaan Kemira Oyj:n

muille osakkeenomistajille suunnattu lunastustarjous. Tavoitteena on, että uuden konsernin toiminta voisi alkaa vuoden 2002 alkupuolella.

Myöhemmin tapahtuvia omistusjärjestelyjä varten esitetään eduskunnan suostumuksen anta-

mista valtioneuvoston toimenpiteille, joiden seurauksena valtion suora omistususuus ja osuus äänistä uudessa yhtiössä voi alentua alle kolmanneksen, ei kuitenkaan alle 15 %:n.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Esityksen tavoitteena on saada eduskunnan suostumus toimenpiteille, joiden seurauksena valtio luopuisi kokonaan nykyisestä 56,2 %:n suuruudesta omistuksestaan Kemira Oyj:ssä ja saisi 34,0 %:n suuruisen omistususuuden muodostettavasta pohjoismaisesta kemianteollisuuskonsernista. Kemiran päätoimialat ovat kemianteollisuus, maalit ja lannoitteet.

Valiokunta käsittelee asiaa oman toimialansa osalta, jolloin keskeiseksi kysymykseksi nousee, miten hallituksen esityksestä ilmenevä järjestely vaikuttaisi erityisesti Kemira Agro Oy:n tuotannon merkitykseen maamme elintarviketalouden alkutuotannossa ja huoltovarmuudessa.

Huoltovarmuuden yleistavoitteeksi on valtioneuvoston päätöksellä (1440/1995) asetettu kansallisiin voimavaroihin perustuva itsenäinen huoltovarmuus täydennettynä eräillä kansainvälisillä järjestelyillä. Valiokunta toteaa myös, että poikkeusolojen elintarvikehuollon tavoitteeksi on asetettu riittävä kotimaisten peruselintarvikkeiden tuotanto, kotimainen jalostuskapasiteetti sekä toimivat jakelujärjestelmät. Siten huoltovarmuutemme perustana on mahdollisimman vahva elintarvikehuollon kotimainen klusteri. Valiokunta korostaakin sitä, että poikkeusoloissa, joissa maailmanmarkkinat ovat voimakkaasti häiriytyneet, kotimaisilla alan toimijoilla on suuri tilanteen hallintaa helpottava merkitys. Lisäksi valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota siihen, että pohjoisesta sijainnistamme johtuvat ilmasto- ja ympäristöolosuhteet vaativat maataloustuotannossamme käytettäviltä tuotantopanoksilta ja -menetelmiltä aivan erityistä olosuhteisiimme suunniteltua ja hyväksi havaittua soveltuvuutta.

Kasviravinteet ovat oleellinen osa maamme elintarviketuotantoketjua. Elintarvikkeiden alkutuotannolla onkin hyvin ratkaiseva merkitys elintarvikkeiden puhtauden, laadun, terveellisyyden ja turvallisuuden kannalta ja alkutuotannolla on myös monella tavalla merkittävä asema ympäristövaikutusten suhteen. Suomalainen maaperä ja vesistöt ovat lisäksi hyvin herkkiä muun muassa kadmiumin aiheuttamille haitallisille vaikutuksille. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että maassamme käytettävien pelto- ja puutarhalannoitteiden kadmiumpitoisuuden tulee olla alle 50 mg lannoitteiden fosforikiloa kohden, vaikka EU:ssa ei ole asetettu raja-arvoja lannoitteiden kadmiumille. Suomi sai kuitenkin yhdessä Itävallan ja Ruotsin kanssa Euroopan unionin liittymissopimuksessaan siirtymäsäännöksellä poikkeusluvan säilyttää lannoitteiden kadmiumpitoisuudelle asettamansa raja-arvot. Tehtyjen tutkimusten mukaan siirtyminen Euroopassa käytettyjen lannoitteiden keskimääräiseen kadmiumpitoisuuteen lisäisi kadmiumpitoisuuksia Suomessa 100 vuoden aikana vehnäsadoissa 34 % ja perunaviljelysten muokkauskerroksessa yli 120 %. Kadmiumin huuhtoutuminen perunaviljelyksiltä vesistöihin kasvaisi niinikään yli kaksinkertaiseksi nykyiseen verrattuna. Lisäksi valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä erityistä huomiota siihen, että luomutuotannon lisääminen maassamme edellyttää, että vierasaineiden kulkeutuminen maamme peltoihin voidaan estää.

Suomen elintarviketaloudessa elintarviketurvallisuus ja elintarvikkeiden laatuksymykset ovat keskeisessä asemassa. Suomessa toteutetaan jo nyt eurooppalaisittain laajaa kansallista laatustrategiaa. Maamme elintarviketalouden toimintaympäristöön on kuitenkin odotetta-

vissa useita voimakkaita muutostekijöitä, joiden hallitseminen elintarviketoimialan maailmanlaajuisessa kilpailussa on ratkaisevan tärkeää. Lisäksi on otettava huomioon, että Suomen pohjoinen ja syrjäinen asema lisää omalta osaltaan vaikeuksia maamme elintarviketalouden alkutuotannon turvaamisessa. Alkutuotannon selviytymisen kannalta valiokunta pitääkin erittäin keskeisenä, että joka suhteessa voidaan varmistaa laatuketjujen säilyminen maamme elintarviketuotannossa. Laatuketjut ovat myös laadun varmistamisen perusedellytys.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta katsoo, että hallituksen esityksestä ilmenevää järjestelyä valmisteltaessa edellä kosketeltuja

seikkoja ei ole otettu riittävästi huomioon. Ehdotettu järjestely ei myöskään mahdollista edellä mainittujen näkökohtien huomioon ottamista ennen järjestelyn toteuttamista. Näillä perusteilla valiokunta katsoo, ettei eduskunnan tule antaa hallituksen esityksessä pyydettyjä suostumuksia.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta kunnioittavasti esittää talousvaliokunnalle,

ettei eduskunnan tule antaa hallituksen esityksessä pyydettyjä suostumuksia.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Timo Kalli /kesk
vpj. Kari Rajamäki /sd
jäs. Hannu Aho /kesk
Nils-Anders Granvik /r
Matti Kangas /vas
Pertti Hemmilä /kok
Tapio Karjalainen /sd
Marja-Leena Kemppainen /kd

Jari Koskinen /kok
Lauri Kähkönen /sd
Pertti Mäki-Hakola /kok
Erkki Pulliainen /vihr
Unto Valpas /vas
vjäs. Tero Mölsä /kesk
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Harry Wallin /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Maa- ja metsätalousvaliokunnalta on pyydetty lausuntoa valtio-omistuksesta luopumisesta Kemira Oyj:ssä. Valiokunta on kuullut asiantuntijoita nimenomaan Kemira Agroon liittyvissä asioissa. Asiantuntijoita ei ole kuultu koko järjestelyn osalta. Maa- ja metsätalousvaliokunnan olisi pitänyt mielestäni pitäytyä lausunnossaan tarkastelemaan vain Kemira Agron tulevaisuutta. Talousvaliokunnalle kuuluu koko järjestelyn arvioiminen. Suomalaista sananlaskua lainaten voi todeta, että suutari pysyköön lestissään.

Kotimaisella lannoiteteollisuudella on merkittävä rooli maamme elintarvikeketjussa. Sen

vuoksi pidän tärkeänä, että mahdollisissa Kemira Oyj:n omistusjärjestelyissä turvataan kotimaisen lannoiteteollisuuden jatkuminen.

Lisäksi asian suuruusluokka huomioon ottaen lausunto olisi pitänyt käsitellä kokouksessa syvällisemmin, mikä olisi edellyttänyt riittävän ajan varaamista lausuntoon tutustumiseen ja mahdollisten muutosesitysten tekemiseen, varsinkin kun asialla ei ole ollut mitään erityistä kiirettä.

Edellä mainituista syistä johtuen haluan jättää valiokunnan lausuntoon eriävän mielipiteeni.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 2001

Jari Koskinen /kok